

התשובה בספר שופטים

הרב דני סטיסקין

(טז) וְיִסְרוּ אֶת אֱלֹהֵי הַנֶּכֶר מִקִּרְבָּם וְיַעֲבְדוּ אֶת יְדֹן וְתִקְצַר נַפְשׁוֹ בְּעַמַל יִשְׂרָאֵל:

1. רש"י (טז) ותקצר נפשו בעמל - כביכול לא היה רחבת מקום לסבול ולכנס שם צרה שהיה לו בעמל ישראל:

2. רלב"ג (טז) והנה קצר רצון הש"י מהושיע אותם תשועה שלימה כמו הענין בתשועות הקודמות בסבת עמל ישראל אמר זה ע"ד דברה תורה כלשון בני אדם שהם כאילו סבבו לש"י עמל ויגיעות להצילם ולשוב להצילם פעמים רבות מצד היותם שונים במרים ככלב שב על קיאו וכאילו הלאוהו על זה או ענין עמל מענין שקר וכזב כמו עמל ואון וירצה בזה כי בסבת השקר והכזב שבחר בו ישראל והוא עבדם אלהים אחרים קצר רצון הש"י מהושיע אותם תשועה שלימה כמו הענין בתשועות הקודמות ולזה לא אמר להם בזה הענין:

3. מצודות דוד (טז) ותקצר נפשו - רצה לומר, קצרה רצונו של מקום בדבר עמל ישראל, כי מתחלה היה רצון המקום להרבות עמלם בעבור חטאם הרב, ועתה בשובם לה, קצרה רצונו מלהרבות עמל, רצה לומר, נחם ה' על הרעה:

4. מלבי"ם (טז) ותקצר נפשו בעמל ישראל - ע"י תשובתם, נפשו ורצונו קצר את עמל ישראל כל יארך עוד, ובל יוסיף האויב לעבור את הירדן ולהאריך ולהוסיף את עמלם, ובמו"נ ח"א פמ"ח פירש ר"ל רצון האל לא יכול לסבול ולראות עוד את עמל ישראל וצרתם:

מדרש תנחומא (בובר) פרשת בחוקתי סימן ז ד"ה [ז] ד"א איש

[ז] ד"א איש כי יפליא וגו'. זש"ה פרי צדיק עץ חיים [ולוקח נפשות חכם] (משלי יא ל), זה התורה, שמתוך שהוא בן תורה הוא לומד היאך לוקח נפשות, שנאמר לוקח נפשות חכם, וכן אתה מוצא ביפתח הגלעדי, מפני שלא היה בן תורה איבד את בתו, אימתי בשעה שנלחם עם בני עמון ונדר, שנאמר וידר יפתח נדר לה', והיה היוצא וגו' (שופטים יא ל לא), באותה שעה כעס עליו הקב"ה, אמר הקב"ה אילו יצא מביתו כלב או חזיר או גמל יקריב לפני, זימן לו הקב"ה בתו, שנאמר והנה בתו יוצאת לקראתו, ויהי כראותו אותה (שופטים יא לד לה), והלא פנחס היה שם, והוא אמר לא אוכל לשוב (שם /שופטים י"א/), אלא פנחס אמר אני כהן גדול בן כהן גדל אשפיל עצמי ואלך אצל עם הארץ, ויפתח אמר אני ראש שבטי ישראל, ראש הקצינים, אשפיל עצמי ואלך אצל הדיוט, מבין שניהם אבדה ההוא עלובה, ושניהם נתחייבו בדמיה, פנחס נסתלקה ממנו רוח הקדש, יפתח נתפזרו עצמותיו, שנאמר ויקבר בערי גלעד (שם /שופטים יב ז), אמרה לו בתו אבי שמא כתיב בתורה שיקריבו נפשות בניהם על גבי המזבח, והלא כתיב [אדם כי יקריב מכם קרבן לה'] מן הבהמה מן הבקר ומן הצאן וגו' (ויקרא א ב), מן הבהמה ולא מן בני אדם, אמר לה בתי נדרתי והיה היוצא וגו' (שופטים יא לא), [אמרה לו] יעקב אבינו שנדר וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (בראשית כח כב), ונתן לו הקב"ה שנים עשר שבטים, שמא הקריב אחד מהם, [ולא עוד הלא חנה כשהיא נודרת ואומרת ונתתיו לה' כל ימי חייו (ש"א = שמואל א' = יא), שמא הקריבה את בנה להקב"ה], כל הדברים האלה אמרה לו, ולא שמע אליה, אמרה לו הניחני ואלך אצל בית דין, שמא אחד מהם ימצא פתח לדברך, שנאמר הרפה ממני שנים חדשים [ואלכה וירדתי על ההרים] (שופטים יא לז), אמר ר' לוי בן ברכיה וכי יש אדם יורד על ההרים, והרי עולים על ההרים, אלא מהו וירדתי על ההרים, אלו סנהדרין, שנאמר שמעו הרים את ריב ה' (מיכה ו ב), [הלכה אצלם ולא מצאו פתח להתיר את נדרו, ועליו אמר הכתוב גבר רש ועושק דלים מטר סוחף ואין לחם] (משלי כח ג), גבר רש זה יפתח שהיה רש בתורה, גרופות של שקמה היה, עושק דלים שהיה עושק את הדלים, בשעה שהיו אומרים אמר שבולת ויאמר שבולת (שופטים יב ו), והיה שוחטו, לפיכך מטר סוחף ואין לחם, שהיה לו מי שיתיר את נדרו, אלא ואין לחם, שהעלים הקב"ה מהן את ההלכה שלא ימצאו [פתח] להתיר את נדרו, כיון שלא מצאו [פתח] להתיר את נדרו, עלה ושחטה לפני הקב"ה, ורוח הקודש צווחת נפשות הייתי מבקש שתקריב לפני, אֲשֶׁר לֹא צִיִּיתִי וְלֹא דִבַּרְתִּי וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי (ירמיה יט ה), אֲשֶׁר לֹא צִיִּיתִי לֹא אֲבָרָהָם שִׁישְׁחוּט אֶת בְּנוֹ, אֲלֵא אֲמַרְתִּי לֹא תִשְׁלַח יָדְךָ אֶל הַנְּעָר וְגו' (בראשית כב יב), בשביל להודיעך היאך היה אברהם עושה רצוני, שהיו אומות העולם אומרים למה הקב"ה מחבב לאברהם הרבה, לכך אמר לו קח נא את בנך וגו' (שם /בראשית כ"ב/ ב), הוּא אֲשֶׁר לֹא צִיִּיתִי לֹא אֲבָרָהָם לִשְׁחוּט אֶת בְּנוֹ וְדָאִי, וְלֹא דִבַּרְתִּי לִיפְתַח לְהַקְרִיב לִי אֶת בְּתוֹ, וְלֹא עָלְתָה עַל לִבִּי שִׁיפּוּל מֶלֶךְ מוֹאֵב בִּיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַקְרִיב לִי בְּנוֹ בְּכוֹר, שִׁנְאֵמֵר וְיַקַּח אֶת בְּנוֹ הַבְּכוֹר אֲשֶׁר יִמְלוֹךְ תַּחְתָּיו וְיַעֲלֶהוּ עוֹלָה עַל הַחוּמָה (מ"ב = מלכים ב' = ג כז), מִי גֵרַם לִיפְתַח לֹא אֲבָד אֶת בְּתוֹ, עַל שֶׁלֹּא קָרָא בְּתוֹרָה, שֶׁאִילוֹ קָרָא בְּתוֹרָה לֹא אִיבַד אֶת בְּתוֹ, שְׁכֵתִיב אִישׁ כִּי יִפְלִיא נִדְרֵי וְגו', ואם נקבה היא (ויקרא כז ד), הרי פרי צדיק עץ חיים.

לע"נ ולאורו של מורנו הרב אלישע וישליצקי זצ"ל

רמב"ן ויקרא פרק כז פסוק כט

...וזוהיה טעותו של יפתח בבתו, כי חשב כאשר חרם נגיד ישראל חל וקים להמית אנשים או העובר על חרמו חייב מיתה, כן אם נדר בעת מלחמה לעשות מאיש או אנשים זבח יחול הנדר, ולא ידע כי חרם המלך והסנהדרין חל על המורדים לכולותם או על העובר גזירתם ותקנתם, אבל לחול הנדר לעשות עולה מדבר שאין ראוי לה' חס וחלילה. ולכך אמר בב"ר (ס ג) שאפילו הקדש דמים לא היה חייב ונענש בדמה:

שופטים פ'ק

(ו) ויספו בני ישראל לעשות הרע בעיני ידוד ויעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את ידוד ולא עבדוהו: (ז) ויחר אף ידוד בישראל ומכרם ביד פלשתים וביד בני עמון: (ח) וירעצו וירצצו את בני ישראל בשנה ההיא שמנה עשרה שנה את כל בני ישראל אשר בעבר הירדן בארץ האמרי אשר בגלעד: (ט) ויעברו בני עמון את הירדן להלחם גם ביהודה ובבנימין ובבית אפרים ותצר לישראל מאד: (י) ויצעקו בני ישראל אל ידוד לאמר חטאנו לך וכי עזבנו את אלהינו ונעבד את הבעלים: פ (יא) ויאמר ידוד אל בני ישראל הלא ממצרים ומן האמרי ומן בני עמון ומן פלשתים: (יב) וצידונים ועמלק ומעון לחצו אתכם ותצעקו אלי ואושיעה אתכם מידם: (יג) ואתם עזבתם אותי ותעבדו אלהים אחרים לכן לא אוסיף להושיע אתכם: (יד) לכו וצעקו אל האלהים אשר בחרתם בם המה יושיעו לכם בעת צרתכם: (טו) ויאמרו בני ישראל אל ידוד חטאנו עשה אתה לנו ככל הטוב בעיניך אך הצילנו נא היום הזה: (טז) ויסירו את אלהי הנכר מקרבם ויעבדו את ידוד ותקצר נפשו בעמל ישראל: פ (יז) ויצעקו בני עמון ויחנו בגלעד ויאספו בני ישראל ויחנו במצפה: (יח) ויאמרו העם שרי גלעד איש אל רעהו מי האיש אשר יחל להלחם בבני עמון יהיה לראש לכל ישרי גלעד:

פרק יא (א) ויפתח הגלעדי היה גבור חיל והוא בן אשה זונה וילד גלעד את יפתח: (ב) ותלד אשת גלעד לו בנים ויגדלו בני האשה ויגרשו את יפתח ויאמרו לו לא תנחל בבית אבינו כי בן אשה אחרת אתה: (ג) ויברח יפתח מפני אחיו וישב בארץ טוב ויתלקטו אל יפתח אנשים ריקים ויצאו עמו: פ (ד) ויהי מימים וילחמו בני עמון עם ישראל: (ה) ויהי כאשר נלחמו בני עמון עם ישראל וילכו זקני גלעד לקחת את יפתח מארץ טוב: (ו) ויאמרו ליפתח לכה והייתה לנו לקצין ונלחמה בבני עמון: (ז) ויאמר יפתח לזקני גלעד הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי ומדוע באתם אלי עתה כאשר צר לכם: (ח) ויאמרו זקני גלעד אל יפתח לכן עתה שבנו אליך והלכת עמנו ונלחמת בבני עמון והיית לנו לראש לכל ישרי גלעד: (ט) ויאמר יפתח אל זקני גלעד אם משיבים אתם אותי להלחם בבני עמון ונתן ידוד אותם לפני אנכי אהיה לכם לראש: (י) ויאמרו זקני גלעד אל יפתח ידוד יהיה שמע בינותינו אם לא כדברך כן נעשה: (יא) וילך יפתח עם זקני גלעד וישמו העם אותו עליהם לראש ולקצין וידבר יפתח את כל דבריו לפני ידוד במצפה: פ (יב) וישלח יפתח מלאכים אל מלך בני עמון לאמר מה לי ולך כי באת אלי להלחם בארצי: (יג) ויאמר מלך בני עמון אל מלאכי יפתח כי לקח ישראל את ארצי בעלותו ממצרים מארנון ועד היבק ועד הירדן ועתה השיבה אתהן בשלום: (יד) ויוסף עוד יפתח וישלח מלאכים אל מלך בני עמון: (טו) ויאמר לו כה אמר יפתח לא לקח ישראל את ארץ מואב ואת ארץ בני עמון: (טז) כי בעלותם ממצרים וילך ישראל במדבר עד ים סוף ויבא קדשה: (יז) וישלח ישראל מלאכים אל מלך אדום לאמר אעברה נא בארצך ולא שמע מלך אדום וגם אל מלך מואב שלח ולא אבה וישב ישראל בקדש: (יח) וילך במדבר ויסב את ארץ אדום ואת ארץ מואב ויבא ממזרח שמש לארץ מואב ויחנו בעבר ארנון ולא באו בגבול מואב כי ארנון גבול מואב: (יט) וישלח ישראל מלאכים אל סיחון מלך האמרי מלך חשבון ויאמר לו ישראל נעברה נא בארצך עד מקומי: (כ) ולא האמין סיחון את ישראל עבר בגבולו ויאסף סיחון את כל עמו ויחנו ביהצה וילחם עם ישראל: (כא) ויתן ידוד אלהי ישראל את סיחון ואת כל עמו ביד ישראל ויכום וירש ישראל את כל ארץ האמרי וישב הארץ ההיא: (כב) ויירשו את כל גבול האמרי מארנון ועד היבק ומן המדבר ועד הירדן: (כג) ועתה ידוד אלהי ישראל הוריש את האמרי מפני עמו ישראל ואתה תירשנו: (כד) הלא את אשר יורישך כמוש אלהיך אותו תירש ואת כל אשר הוריש ידוד אלהינו מפנינו אותו תירש: (כה) ועתה הטוב טוב אתה מבלק בן צפור מלך מואב הרוב רב עם ישראל אם נלחם נלחם בם: (כו) בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערעור ובבנותיה ובכל הערים אשר על ידי ארנון שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם בעת ההיא: (כז) ואנכי לא חטאתי לך ואתה עשה אתי רעה להלחם בי ישפט ידוד השפט היום בין בני ישראל ובין בני עמון: (כח) ולא שמע מלך בני עמון אל דברי יפתח אשר שלח אליו: פ (כט) ותהי על יפתח רוח ידוד ויעבר את הגלעד ואת מנשה ויעבר את מצפה גלעד וממצפה גלעד עבר בני עמון: (ל) וידר יפתח נדר לידוד ויאמר אם נתן תתן את בני עמון בידי: (לא) והיה היוצא אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשווי בשלום מבני עמון והיה לידוד והעליתוהו עולה: פ (לב) ויעבר יפתח אל בני עמון להלחם בם ויתנם ידוד בידו: (לג) ויכם מערוער ועד בואך מנית עשרים עיר ועד אביל כרמים מכה גדולה מאד ויכנעו בני עמון מפני בני ישראל: פ (לד) ויבא יפתח המצפה אל ביתו והנה בתו יצאת לקראתו בתפים ובמחלות ורק היא יחידה אין לו ממנו בן או בת: (לה) והיה כראותו אותה ויקרע את בגדיו ויאמר אהה בתי הכרע הכרעתי ואת היית בעכרי ואנכי פציתי פי אל ידוד ולא אוכל לשוב: (לו) ותאמר אליו אבי פציתה את פיך אל ידוד עשה לי כאשר יצא מפיה אחרי אשר עשה לך ידוד נקמות מאיביך מבני עמון: (לז) ותאמר אל אביה יעשה לי הדבר הזה הרפה ממני שנים חדשים ואלכה וירדתי על ההרים ואבכה על בתולי אנכי ורעיתי ורעותי: (לח) ויאמר לך וישלח אותה שני חדשים ותלך היא ורעותיה ותבך על בתוליה על ההרים: (לט) והיה מקץ שנים חדשים ותשב אל אביה ויעש לה את נדרו אשר נדר והיא לא ידעה איש ותהי חק בישראל: (מ) מימים ימימה תלכנה בנות ישראל לתנות לבת יפתח הגלעדי ארבעת ימים בשנה: פ